په کندهار کي د جرايمو پر زياتوالي د بېکارۍ اغېز

عبدالرحمن اڅکزی
د حقوقو او سياسي علومو پوهنځي استاد
abdulrahmanachakzai2019@gmail.com
0704782018

لنډيز

کله چي شخص په ټولنه کي د کار کولو توانايي او د کار له پاره لازم قدرت ولري، مګر د کار کولو يا پيدا کولو فرصت په لاس نه ورځي، دي حالت ته بېکاري ويل کېږي. او جرم بيا د هغه عمل کول دي چي د اسلامي شريعت يا جزا قانون له خوا منع سوی وي او په مقابل کي ئې جزا تعينه سوې وي. جرايم بېلا بېل عوامل لري چي يو ئې هم بېکاري بلل کيږي. د بېکارۍ کچه د جرايمو په زياتوالي او کموالي کي بنسټيز رول لري. متاسفانه نن ورځ په افغانستان او په ځانګړي ډول په کندهار په ولايت کي د بېلا بېلو عواملو له امله د بېکارۍ کچه زياته سوې ده او په ټولنه کي ئې د بېلا بېلو جرايمو ارتکاب ته زمينه برابره کړې ده چي په پايله کي ئې ټولنه د ګډوډۍ او بې نظمۍ لور ته بېولې ده. دا چي د بېکارۍ کچه د جرايمو په زياتوالي / کموالي او د عامه نظم په جوړولو/ ګډوډولو کي رغنده رول لري نو دا اړتيا ئې را منځ ته کول چي په دي عنوان څېړنه وسي. د دي څېړني موخې دا وې چي د نورو عواملو تر څنګ بېکاري هم د جرم د يو عامل په توګه پېژندل سوې وي او په کندهار کي د جرايمو په زياتوالي کي د بېکارۍ اغېز کچه معلومه سوې وي چي تر ډېره حده يادو موخو ته رسېدلي يو. دغه څېړنه تر يوه حده په کتابتوني او نوره ټوله په ميداني شکل تر سره سوې ده. د کندهار له ښاريانو څخه (۱۵۰) تنه چي په تصادفي ډول ټاکل سوي ول د هغوی څخه د پوښتنليکونو په واسطه ډاټا راټوله سوې ده. ددغه څېړني په پايله کي واضح سوې چي په کندهار کي د بېکارۍ په زياتېدو سره عموماً د جرايمو او په ځانګړي ډول د سرقت د جرم د ارتکاب کچه هم زياته سوې. همدارازد څېړني پايلو ښودلې چي په کندهار کي په دولتي ادارو کي د بېسواده او غير مسلکي اشخاصو ګمارل او په دولتي تشکيلاتو او سيستم کي تغير ئې بنسټيز عوامل وو. د دي تر څنګ دا هم معلومه سوه چي د بېکارۍ له منځه وړل به تقريباً تر (۷۵٪) پوري د جرايمو په مخنيوي او کنټرول کي مرسته وکړي.

کليدي کلمې: کندهار ولايت، بې کاري، جرايم

پېژندنه (Introduction)

د جرم د تعریف په هکله علماء بېلا بېل نظریات لري. ځیني علماء وایي: جرایم هغه شرعي محظورات دي چې الله (جل جلاله) د هغه څخه په حد، قصاص او دیت یا تعزیر خلک منع کړي وي. محظورات په د هغو افعالو کول وي چې شرعًا ممنوع وي یا به د هغو افعالو نه کول وي چې په شرعي نصوصو سره یې د ترسره کولو امر سوی وي او د هغه له پاره جزا وضع سوې وي. بناءً، له دې څخه معلومېږي چې یو کار کول یا نه کول هغه وخت جرم دئ چې کله جزا ورته ټاکل سوې وي. فقهاوو له عقوبت څخه په جزا تعبیر کړی نو که د کوم فعل اجرا یا نه اجرا ته جزا نه وي ټاکل سوې جرم نه ګڼل کېږي (اڅکزی، ۱۴۰۰ل). ځیني علما بیا وایي: جرم هغه عمل کول دي چې د اسلامي شریعت یا جزا قانون له خوا منع سوی وي او په مقابل کې یې جزا تعینه سوې وي یا هم د هغه عمل نه کول دي چې د اسلامي شریعت او یا جزا قانون له خوا د هغه په کولو حکم سوی وي او په مقابل کې یې جزا تعین سوې وي (دانش، ۱۳۹۵ل). همدا راز د ځینو نورو علماوو په نزد: جرم د هغه عمل له ارتکاب یا امتناع څخه عبارت دئ چې قانون جرم ګڼلی وي او جزا یې ور ته ټاکلې وي (زاه، ۱۳۹۷ل.). د کار او کسب نه ادامه یا کار او کسب ته د افرادو نه لاسرسی، په داسي حال کې چې شخص د کار کولو توانایي او تولي ځانګړني ولري، مګر کار نه ورته پیداکېږي، له بېکارۍ څخه عبارت ده. په بل عبارت؛ کله چې شخص په تولنه کې د کار کولو توانایي او د کار له پاره لازم قدرت ولري، مګر د کار کولو یا پیدا کولو فرصت په لاس نه ورځي، دې حالت ته بېکاري ویل کېږي.

د څېړني ستونزه (Research Problem)

په تولنه کې د بېکارۍ د کچې زیاتوالی، د جرایمو په زیاتوالي کې د بېکارۍ د منفي اغېزو اړوند د عامه پوهاوي نه شتون او په کندهار کې د جرایمو په زیاتوالي کې د بېکارۍ اغېز اړوند د یوې بشپړې څېړني نه شتون دا اړتیا را منځ ته کړه، تر څو په دې برخه کې څېړنه وسي او په کندهار کې د جرایمو په زیاتوالي کې د بېکارۍ د اغېز اړوند رښتیني ډاټا را توله، تحلیل او د یوې منظمې او باکیفیته څېړني په شکل تولني ته وړاندې سي.

د څېړني اهمیت (Significance of the study)

جرایم بېلا بېل عوامل لري چې یو یې بېکاري ده. د بېکارۍ کچه د جرایمو په زیاتوالي او کموالي کې بنسټیز رول لري، خو متاسفانه نن ورځ په افغانستان او په ځانګړي ډول په کندهار ولایت کې د بېلا بېلو دلایلو لکه د نظام او دولتي تشکیلاتو تغیرېدل، د بېسوادۍ د کچې زیاتوالی، د دولت له لوري د منظم مېکانیزم او پالیسۍ نه شتون او داسي نورو له امله د بېکارۍ کچه زیاته سوې ده او په تولنه کې د بېلا بېلو جرایمو ارتکاب ته یې زمینه برابره کړې ده. چې تولنه یې د ګډوډۍ، بې نظمۍ او انزوا لور ته بېولې ده. بناءً، دا چې د بېکارۍ کچه د جرایمو په زیاتوالي / کموالي او د عامه نظم په جوړولو/ ګډوډولو کې رغنده رول لري. نو دا هر څه د یادي موضوع پر اهمیت دلالت کوي او دا اړتیا را منځ ته کوي چې په دې عنوان څېړنه وسي.

د څېړني موخې (Research Objectives)

۱- د جرم د نورو عواملو تر څنګ بېکاري د یو لوی عامل په توګه پېژندل.

۲- په کندهار کې د جرایمو په زیاتوالي کې د بېکارۍ اغېز واضح کول.

د څېړني پوښتنه (Research Question)

په کندهار کې د جرایمو په زیاتوالي کې بېکاري څه ډول او څومره اغېز لري؟

د څېړني فرضیه (Research Hypothesis)

داسي څرګندېږي چي په کندهار کي د جرایمو په زیاتوالي کي بېکاري ډېر اغېز لري.

د څېړني اړوند پخوانیو آثارو ته کتنه (Literature Review)

په دې اړه تر اوسه میداني څېړنه نه ده سوې چي په کندهار ښار کي پر جرایمو د بېکارۍ اغېز پکښي څېړل سوی وي، خو په عمومي توګه ځیني څېړني او لیکني سته چي پر جرایمو یې د بېکارۍ اغېزې په عمومي توګه څېړلي دئ. هجرت الله صافی(۱۳۹۶ل). د کریمنالوژي له نظره د جرم او مجرم تر سرلیک لاندي په لیکنه کي د جرم د نورو عواملو ترڅنګ پر بېکاري هم بحث کړی دئ. البته؛ سره د دې چي د مناسبي دندي یا کار نه شتون یې د جرایمو د ارتکاب یو بنسټیز لامل بللی دئ، خو د کاري حجم زیاتوالی یې هم د جرایمو د ارتکاب لامل ګڼلی دئ. آزادی راډیو، ۱/۲/۱۳۹۶ل (بېکاري در افغانستان؛ عوامل وراه کار های حکومت) په دې لیکنه کي په افغانستان کي د بېکارۍ وضعیت، په هیواد کي د بېکارۍ د زیاتوالي عوامل او هم د ملي وحدت د حکومت له لوري د بېکارۍ د له منځه وړلو کړني په کي تشریح سوي دي. کندهار مرکزي تجارتي لیسه، ۲۰۱۷/۵/۶م. (عوامل اصلي فقر در افغانستان) ، بې برنامه ګي دولت، بېکاري، جنګ، افات طبعي، بېسوادي او پر داسي نورو موضوعاتو یې بحث کړی دئ. دلته یوازي دومره یادونه سوېده چي بېکاري د فقر او جرایمو د ارتکاب لامل ده. ارزو نیوز (۲۰۲۱/ جنوري/ ۱۱م) تداوم نبردها در کندهار ۸۰ درصدر باشنده های این ولایت بېکار اند. په یاد راپور کي د بېکارۍ زیاتوالی او په وړاندي یې د دولت د تدابیرو په هکله بحث سوی دئ. محمد ګل عالم، د جرم تولنیز عوامل تر سرلیک لاندي لیکنه کي د جرم پر ټولنیزو عواملو لکه؛ اقتصادي، سیاسي، دندېز، جغرافیي، کورني او داسي نورو عواملو باندي بحث کړی دئ.

په پورتنیو لیکنو او څېړنیزو راپورو کي د جرایمو پر عواملو، د جرایمو پر ډولونو، د جرایمو پر زیاتوالي د بېکارۍ اغېز او ځینو نورو موضوعاتو بحثونه سوي دي، خو په ځانګړي ډول په کندهار کي د جرایمو په زیاتوالي کي د بېکارۍ د اغېز اړوند لیکني/ څېړني شتون نه درلود، ځکه نو دې موضوع دا ارتیا رامنځ ته کړل چي په دې اړه څېړنه وسي، ترڅو بېکاري د جرایمو د یو بنسټیز لامل په توګه تثبیت او په کندهار کي یې د جرایمو پر زیاتوالي د اغېز کچه معلومه سي او هغه پوښتني چي په کندهار کي د جرایمو په زیاتوالي کي د بېکارۍ د اغېز اړوند له خلکو سره شتون لري په اړه یې واضح جوابونه ترلاسه سي. بناءً، په دې څېړنه کي د ترلاسه سوي لومړني لاس ډاټا په مرسته و موندل سول چي په کندهار کي د نورو عواملو ترڅنګ بېکاري هم د جرایمو یو بنسټیز لامل دئ چي عموماً د ټولو جرایمو، خو په ځانګړې ډول د سرقت د جرم پر زیاتوالي یې ډېر اغېز کړی دئ.

مواد او میتودونه (Materials & Methods)

دا یوه مختلطه (کمي او کیفي)څېړنه ده چي د ۱۴۰۰ل. کال له مېزان څخه تر حوت پوري د شپږو میاشتو په ترځ کي د کندهار په ښار کي د جرایمو په زیاتوالي کي د بېکارۍ اغېز په هکله تر سره سوې ده. په دې څېړنه کي د کندهار ښار له هغو اوسېدونکو څخه چي عمرونه یې تر (۱۸) کلونو زیات وو، د تصادفي نمونه ټولوني مېتود په اساس (۱۵۰) کسان د نمونې په توګه ټاکل سوي او پوښتنلیکونه ورته وېشل سوي. یاد پوښتنلیک څوارلس د (هو – نه، څو جوابه، او خلاصي) پوښتني لرلې. د پوښتنلیکو په مرسته راټوله سوي ډاټا د Ms Excel پروګرام په مرسته تحلیل او په جدولونو کي ترتیب سوي ده. سربېره پردې، ددې څېړني په دوران کي د څېړني حقوقي او اخلاقي اړخونو ته ځانګړې توجه سوې ده.

نتايج (Results)

د پوښتنليک لمړی برخه د جواب ويونکو اړوند معلوماتو ته ځانګړې سوې وه، چي د هغه له مخي د پوښتنليک د جوابوونکو د ځانګړتياوو په اړه په لاندي جدول کي معلومات ليکل سوي دي.

لومړی جدول: د جواب ويونکو ټولنيز معلومات (نمونه=۱۵۰)

Table 1: Social Demographic characteristics of the respondents (n=150)

د متحول نوم (Variable)	تعداد (Frequency)	فيصدي (Percentage %)
جنسيت		
نارينه	۱۲۲	٪ ۸۱
ښځينه	۲۸	٪ ۱۹
مدني حالت		
متاهل	۱۰۵	٪ ۷۰
مجرد	۴۵	٪ ۲۷
عمر / سن		
۱۸ – ۲۵	۸۴	٪ ۵٦
۲۵ – ۴۰	۵۳	٪ ۳۵
۴۰ – ٦۵	۱۲	٪ ۸
٦۵ <	۱	٪ ۱

د پوښتنليک دوهمه برخه د څېړني اړوند پوښتنو ته ځانګړې سوې ول، چي خوارلس (هو – نه، څو جوابه، او خلاصي) پوښتني يې لرلې چي په لاندي ډول تحليل او په ګرافونو کي ترتيب او تنظيم سوي دي:

دوهم جدول: زده کړه

جواب	شمېر	فيصدي
هو	۱۳۸	٪۹۲
نه	۱۲	٪۸
مجموعه	۱۵۰	٪۱۰۰

درېیم جدول: زده کړییزي کچې

جواب	شمېر	فیصدي
ابتدائیه	٦	٪ ۴،۳۴
۱۲ پاس	۴٦	٪ ۳۳
۱۴ پاس	۲۱	٪ ۱۵
لیسانس	٦۲	٪ ۴۵
ماستر	۲	٪ ۱،۵
دوکتور	۱	۰،۷۲٪
مجموعه	۱۳۸	٪۱۰۰

څلورم جدول: د زده کړې نه کولو عوامل

جواب	شمېر	فیصدي
کورنۍ ستونزې	۲	٪ ۱٦،٦٦
ټولنیز محدودیتونه	۱	٪ ۸،۳۳
امنیتي ستونزې	۳	٪ ۲۵
اقتصادي ستونزې	٦	٪ ۵۰
مجموعه	۱۲	٪۱۰۰

پنځم جدول: کار یا دنده

جواب	شمېر	فیصدي
هو	۷۰	٪ ۴٦،٦٦
نه	۸۰	٪ ۵۳،۳۳
مجموعه	۱۵۰	٪ ۱۰۰

شپږم جدول: د بېکارۍ عوامل

جواب	شمېر	فیصدي
بېسوادي	۷	٪ ۸،٦۴
د تعلیمي کچې کموالی	٦	٪ ۷،۴۰
نا امني	۱۱	٪ ۱۳،۵۸
اقتصادي کمزورتیا	۲۴	٪ ٦۲ ،۲۹
په دولتي اداراتو کې د فساد شتون	۱۱	٪ ۱۳،۵۸
د نظام او تشکیلاتو تغیر	۲۲	٪ ۲۷،۱٦
مجموعه	۸۱	٪۱۰۰

اووم جدول: د دندو ځايونه او سکتورونه

جواب	شمېر	فيصدي
دولتي سکتور	۳	۴،۳۴
خصوصي سکتور	۱۳	۱۸،۸۴
شخصي کاروبار	۴٦	٦٦،٦٦
روزانه	۷	۱۰،۱۴
مجموعه	٦۹	۱۰۰ ٪

اتم جدول: ايا تر اوسه بېکاره سوي ياست؟

جواب	شمېر	فيصدي
هو	۱۱۴	۷٦
نه	۳٦	۲۴
مجموعه	۱۵۰	۱۰۰ ٪

نهم جدول: پر انفرادي او کورني ژوند او ټولنيزو اړيکو د بېکارۍ بد/ منفي اغېز

جواب	شمېر	فيصدي
ډېر اغېز يې کړی دئ	۹۲	۸۱
لږ اغېز يې کړی دئ	۲۰	۱۷
اغېز يې نه دی کړئ	۲	۲
مجموعه	۱۱۴	۱۰۰ ٪

لسم جدول: د بېکارۍ له امله د جرم ارتکاب

جواب	شمېر	فيصدي
هو	۱۴۰	۹۳،۳۳
نه	۱۰	٦،٦٦
مجموعه	۱۵۰	۱۰۰ ٪

د بېلابېلو ارتکاب سويو جرايمو ډولونه: ۱- د ځان وژني هڅه کول. ۲- کوځه ډبتوب او ولګردي کول.۳- له خپل کور څخه غلا او له خلکو څخه په زوره د شيانو اخيستلو هڅه کول. ۴- تشويش او په پايله کي يې کورني جنجالونه او جګړې کول. ۵- ترافيکي حادثې. ٦- د مخدره موادو استعمالول.

يوولسم جدول: د داسي چاپېژندل چي د بېکارۍ له امله د جرايمو مرتکب سوي

جواب	شمېر	فيصدي
هو	۱۲٦	۸۴
نه	۲۴	۱٦
مجموعه	۱۵۰	۱۰۰ ٪

دوولسم جدول: د ارتکاب سويو جرايمو د کميت او کيفيت څرنګوالی

جواب	د انتخابونو شمېر	فيصدي
اخطار (تهديد په قتل يا تجاوز	۸	۲،۷۸
سرقت	۸۷	۳۰،۳۱
اختطاف	۲۳	۸
ځان وژنه	۲۵	۸،۷۱
د مخدره موادو استعمال يا قاچاق	٦۱	۲۱،۲۵
اخلاقي فساد او جنسي جرايم	۲۴	۸،۳٦
ولګردي او کوڅه ډبتوب	۵۹	۲۰،۵۵
مجموعه	۲۸۷	۱۰۰ ٪

ديارلسم جدول: په کندهار کي د بېکارۍ اصلي لامل

جواب	د انتخابونو شمېر	فيصدي
د تعليمي کچي کموالی	۸۳	۱٦،۹۷
په دولتي ادارو کي د بېسواده او غير مسلکي اشخاصو ګمارنه	۱۰۹	۲۲،۲۹
په دولتي اداراتو کي فساد (تبعيض، واسطه بازي ...)	٦۷	۱۳،۷۰
د نظام او تشکيلاتو تغير	۹۹	۲۰،۲۴
له هيواد څخه د مسلکي بشري قوې قرار	۵۲	۱۰،٦۳
د دولت له لوري د مناسبو کاري پاليسيو نه شتون او نه تطبيق	۷۹	۱٦،۱۵
مجموعه	۴۸۹	۱۰۰ ٪

څوارلسم جدول: د جرايمو پر ډېروالي د بېکارۍ د ډېروالي اغېز

جواب	شمېر	فيصدي
زيات اغېز لري	۱۲۴	۸۲،٦٦
اغېز لري	۱۳	۸،٦٦
لږ اغېز لري	٦	۴
اغېز نه لري	۷	۴،٦٦
مجموعه	۱۵۰	۱۰۰ ٪

دلته د (زيات اغېز لري) مورد تر ټولو زيات انتخاب سوی دئ چي دا د دې ښکارندوی دئ چي په کندهارۍ ټولنه کي د بېکارۍ په زياتوالي سره د بېلا بېلو جرايمو د ارتکاب کچه ډېره سوې او لا د ډېرېدو په حال کي ده.

پنځلسم جدول: په کندهار کي د بېکارۍ په زياتوالي سره د ډېرو سويو جرايمو څرنګوالی

جواب	د انتخابونو شمېر	فيصدي
ځان وژنه (خودکُشي)	۴۹	٦،۱۳ ٪
قتل	۵۴	٦،۷۵ ٪
اخطار/ تهديد په قتل يا تجاوز	۳۴	۴،۲۵ ٪
ضرب او جرح (وهل او ټکول)	۵۷	۷،۱۳ ٪
فرېبکاري	۷۵	۹،۳۸ ٪
اخلاقي فساد او جنسي جرايم	۵۵	٦،۸۸ ٪
اختطاف	۷۱	۸،۸۸ ٪
سرقت (غلا)	۱۲۸	۲۳،۵۲ ٪
د مخدره موادو استعمال يا قاچاق	٦۷	۲۰،۹۰ ٪
د عامه او خصوصي ملکيتونو غصب	۳۵	۴،۳۸ ٪
ولګردي يا بې ځايه ناسته ولاړه	۸۵	۱۰،٦۳ ٪
سوالګري (چي فقر يې ځانته د کسب په توګه غوره کړی وي)	۸۹	۱۱،۱۳ ٪
مجموعه	۷۹۹	۱۰۰ ٪

په پورتنۍ پوښتنه کي (۸) مورد (سرقت او غلا) تر ټولو زيات انتخاب سوی دئ چي دا د دې ښکارندوی دئ چي د بېکارۍ په زياتوالي سره عموماً د ټولو، خو په ځانګړې توګه د سرقت/ غلا جرم ارتکاب ډېر سوی دئ. همدا راز په دوهم قدم کي (۱۲) مورد ډېر انتخاب هم د دې ښکارندوی دئ چي په کندهارۍ ټولنه کي اوس هم د پخوا په څېر غربت او فقر حاکم دئ چي له امله يې د ټولني خلک د بېلا بېلو جرايمو په ارتکاب لاس پوري کوي.

شپاړسم جدول: د جرايمو په کنټرول کي د بېکارۍ د له منځه وړلو اغېز

جواب	د انتخابونو شمېر	فيصدي
100%	۵۹	٪ ۳۱،۵۵
75%	۹۹	٪ ۵۲،۹۴
50%	۱۴	٪ ۷،۴۸
25%	٦	٪ ۳،۲۰
مجموعه	۱۸۷	٪ ۱۰۰

د پورتنيو پوښتنو ترڅنګ په پوښتنليک کي دوې خلاصي پوښتني هم راوړل سوي وې ترڅو افراد په آزاد ډول د جرايمو د زياتوالي د عامل په توګه د بېکارۍ او د بېکارۍ په لمنځه وړلو او د جرايمو په کنټرول کي د دولت د مسؤليتونو اړوند خپل نظرونه شريک کړي چي زياترو يې خپل نظرونه داسي ليکلي ول.

ستاسو په نظر ولي بېکاري د جرايمو د ارتکاب سبب کېږي؟

دې پوښتني ته ټولو (۱۵۰) کسانو جواب ويلی دئ، خو د ټولو دلايل تر ډېره حده سره ورته او مترادف دي چي ځيني يې عبارت دي له: د عقيدې کمزوري، کورني مسؤليتونه، د اولاد نفقه برابرول، اقتصادي ستونزي، د نرخونو لوړېدل، په اداراتو کي تبعيضي چلند چي له امله يې ډېر خلک بېکاره سوي دي او د بېلا بېلو جرايمو ارتکاب ته يې مخه کړې ده. بېکاري غربت او فقر منځ ته راوړي او غربت بيا انسان د جرايمو ارتکاب ته مجبوره کوي. په ټولنه کي هر انسان بېلا بېلي اړتياوي لري؛ نو که يې د مشروع لارو پوره نه کړي، د غير مشروع کارونو د ترسره کولو اقدام کوي. کله چي انسان بېکاره سي، نو د بدو خلکو سره ناسته ولاړه کوي چي دا کار خپله د جرايمو تر ټولو ستر لامل کېدای سي. د تعليمي کچي د کموالي له امله ډېری خلک ښه او بد، حلال او حرام نه سي تفکيک کولای، نو د جرايمو مرتکب کېږي. ذهني فشارونه، غلط فکرونه او د مسؤليت احساس نه کول او داسي نور هغه عوامل دي چي په شکل د اشکالو د جرايمو ارتکاب ته زمينه مساعدوي.

د بېکارۍ په له منځه وړلو او د جرايمو په مخنيوي کي د دولت مسؤليت څه دئ؟

دې پوښتني ته له ټولو (۱۵۰) کسانو څخه ۱۴۰ کسانو جواب ويلی دئ. چي د بېکارۍ په له منځه وړلو او د جرايمو په مخنيوي کي يې د دولت د مسؤليت اړوند ځيني وړانديزونه کړي دي چي عبارت دي له: دولت دي کاري فرصتونه ايجاد کړي او فابريکې دي جوړي کړي ترڅو بېکاره خلک پر کار سي. همدا راز کار دي و اهل کار ته و سپاري، د قوميت پر بنسټ بايد ګمارني ونه کړي. دولت دي د ټولني خلکو ته عامه پوهاوی ورکړي او د جرايمو په فردي او ټولنيزو زيانونو او د دنيا او اخرت په عذابونو دي يې پوه کړي. خلکو ته دي هراړخيز امنيت او نظم تأمين کړي. د اقتصادي رشد له پاره دي مناسبي طرحي جوړي کړي. په بازار او خصوصي سکتور کي دي مداخله وکړي. د صادراتو د زيات والي له پاره دي له مختلفو تګلارو څخه کار واخلي. د ځوانانو له پاره دي مناسب تفريحي چاپيريال را منځ ته کړي. سربېره پردې، دولت بايد انکشافي پروژې تطبيق او د کندهار ښار عمومي بربنښنا جوړه کړي او هم دي د هر اړخيز مالي، اداري او اخلاقي فساد پر وړاندي جدي مبارزه وکړي.

مباحثه/ مناقشه (Discussion)

د دې څېړنې په پای کې ویلای سو، هغه پوښتني چې د بېکاری او جرم د پېژندنې او په کندهار کې د جرایمو په زیاتوالي کې د بېکارۍ د اغېز اړوند د کندهار، ټولنې له خلکو سره موجودې وې، د دې څېړنې په مرسته تر ډېره جواب سوي دي. په کندهار کې د بېکارۍ په زیاتېدو سره عموماً د جرایمو او په ځانګړې ډول د سرقت د جرم د ارتکاب کچه زیاته ښودل سوې ده. ددې څېړنې په مرسته سره په کندهار کې د بېکارۍ د زیاتوالي عوامل هم څېړل سوي او د څېړنې پایلو وښوده چې په کندهار کې په دولتي ادارو کې د بېسواده او غیر مسلکي اشخاصو ګمارل او په دولتي تشکیلاتو او سیستم کې تغیر یې بنسټیز عوامل وو. د دې تر څنګ دا هم معلومه سوه د بېکارۍ له منځه وړل به تقریباً تر (۷۵٪) پورې د جرایمو په مخنیوي او کنټرول کې مرسته وکړي. دغه څېړنه یو شمېر محدودیتونه هم لرې لکه د نمونې کمه اندازه او د پوښتلیکونو ترڅنګ د مرکو نه ترسره کول . د دې څېړنې د ترسره کولو پر مهال ځینې ستونزې او خنډونه هم موجود ول لکه، د څېړنې او د هغه د اهمیت په هکله په ټولنه کې د عامه پوهاوي نه شتون، د پوښتنلیکونو په جوابولو کې د خلکو نه لېوالتیا، د وخت کموالی او د اداري او تدریسي کارونو د حجم زیاتوالی او داسې نور.

پایله (Conclusion)

د پورتني څېړنې په پای کې دې پایلې ته رسېږو چې، کله چې شخص په ټولنه کې د کار کولو توانایي او د کار له پاره لازم قدرت ولري، مګر د کار کولو یا پیدا کولو فرصت په لاس نه ورځي، دې حالت ته بېکاري ویل کېږي. او جرم بیا د هغه عمل کول دي چې د اسلامي شریعت یا جزا قانون له خوا منع سوی وي او په مقابل کې یې جزا تعینه سوې وي یا هم د هغه عمل نه کول دي چې د اسلامي شریعت او یا جزا قانون له خوا د هغه په کولو حکم سوی وي او په مقابل کې یې جزا تعین سوې وي. جرایم بېلا بېل عوامل لرې چې یو یې هم بېکاري ده. د بېکارۍ کچه د جرایمو په زیاتوالي او کموالي کې بنسټیز رول لري. د دې څېړنې موخې دا وې چې د نورو عواملو تر څنګ بېکاري هم د جرم د یو عامل په توګه پېژندل سوې وي او په کندهار کې د جرایمو په زیاتوالي کې د بېکارۍ اغېز کچه واضح سوې وي چې تر ډېره حده یادو موخو ته رسېدلي یو. یعنې؛ د دې څېړنې په مرسته واضح سوې چې په کندهار کې د بېکارۍ په زیاتېدو سره عموماً د جرایمو او په ځانګړې ډول د سرقت د جرم د ارتکاب کچه هم زیاته سوې. همداراز، په کندهار کې د بېکارۍ د زیاتوالي عوامل هم څېړل سول او د څېړنې پایلو وښوده چې په کندهار کې په دولتي ادارو کې د بېسواده او غیر مسلکي اشخاصو ګمارل او په دولتي تشکیلاتو او سیستم کې تغیر یې بنسټیز عوامل وو.

وړاندیزونه: دولت باید په ټولنه کې د بېکارۍ مخنیوی وکړي او په بېلا بېلو برخو کې کاري فرصتونه ایجاد کړي. دا چې کار د افرادو بنسټیز حق دي، نو د ټولنې ټولو افرادو ته مساوي کاري فرصتونه ایجاد سي او له هر راز تبعیض څخه مخنیوی وسي. دولت، علمي او ښوونیز مؤسسات او علماء کرام باید د ټولنې خلکو ته عامه پوهاوی ورکړي. په راتلونکو څېړنو او سروې ګانو کې دې د نمونې زیاته اندازه وټاکل سي، د پوښتنلیک ترڅنګ دې د مرکې میتود هم وکارول سي او د جرایمو د بېلابېلو ډولونو پرتله ایېزه مطالعه وسي.

ماخذونه (References)

اساسي قانون (۱۳۸۲ل). ۸۱۸ ګڼه رسمي جريده. ۴۸ ماده.

اڅکزی، عبدالرحمن، (۱۴۰۰ل.) جزا عمومي حقوق، لومړی ټوک، څېرندوی ملالی د لوړو زده کړو مؤسسه – کندهار، ٦۵ مخ.

آزادی راډيو، ۱/۲/۱۳۹٦ل. (بېکاري در افغانستان؛ عوامل وراه کار های حکومت) – مرکز مطالعات ستراتيژيک و منطقوي.
da.azadiradio.com

دانش، حفيظ الله (۱۳۹۵ل.) جزا عمومي حقوق، لومړی ټوک، مستقبل خپرندويه ټولنه کابل ۴۵ مخ.

صافی، هجرت الله، کريمنالوژي (۱۳۹٦ل). ګودر خپرندويه ټولنه – ننګرهار، ۱۴۳- ۱۴۵م م.

فاروقي، نور انور، بشري حقوق(۱۳۹۸ل). مسلم خپرندويه ټولنه- ننګرهار، ۲۲۷م.

کار قانون (۱۳۸۵ل). ۹۱۴ ګڼه رسمي جريده. ۲ ماده.

کندهار مرکزي تجارتي ليسه، ٦/۵/۲۰۱۷م. (عوامل اصلي فقر در افغانستان).

زاه، محمد اکبر، (۱۳۹۷ل)جرم او د هغه ډولونه، څېرونکي د دوامداره مسلکي پراختيا د ملاتړ پروګرام – IDLO، ۴ مخ.

Arezzo News ، ۲۰۲۱/ جنوري/ ۱۱م. تداوم نبردها در کندهار ۸۰ درصدر باشنده های اين ولايت بېکار اند.

The Effect of Unemployment on the Level of Crimes in Kandahar

Abdul Rahman Achakzai
Lecturer of the Faculty of Law and Political Science
abdulrahmanachakzai2019@gmail.com
Phone: 0704782018

Abstract

When a person has the ability to work in society but does not get the opportunity to do any job, this situation is called unemployment. The crime is the action which is prohibited by the Islamic Sharia and Penal law and against which the punishment has been determined. Crimes have different factors, one of which is unemployment. The level of unemployment has a fundamental role in the increasing and decreasing of crimes. Unfortunately, today in Afghanistan and especially in Kandahar province, the unemployment rate is increasing due to various reasons such as changes in the governmental system, existence of illiteracy, lack of regular programs from the government and etc which pave the way for crimes and led the society towards chaos, disorder and isolation. This study was conducted to find out the effects of unemployment on the increase of crimes level in Kandahar. In this research primary data was collected through questionnaire and secondary data was collected from liberary and official records. 150 citizends of Kandahar province were selected randomly and the data was collected from them through 150 questionnaires. As a result of this research, it is clear that with the increase of unemployment in Kandahar, the level of crimes became higher especially the robbery crime. Also, the results of the research showed that the recruitment of illiterate and unprofessional people in governmental posts in Kandahar and the change of governmental system were other main factors which caused crimes. Finnally, it is also known that the elimination of unemployment will help to prevent and control crimes up to 75%.

Keywords: *unemployment, crime, impact*